

Morten Søndergaards “Forsøg på at aflytte et sted i Paris”: Baggrunden findes (lidt endnu)

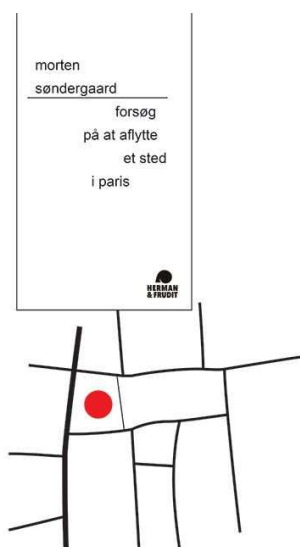
Publiceret 09/10/2020 i [Bøger/Kultur](#) af [Simon Lund Petersen](#)

BØGER // ANMELDELSE – Hvordan lyder et sted? Og kan man nå at skrive det frem, når øjeblikkets trafik altid er i bevægelse; kværende som caféens kaffemaskine? Digteren Morten Søndergaard gør forsøget og går i Georges Perecs lyttespor på en plads i Paris.

Man når lige at tænke tanken, før forfatteren selv detonerer bomben: Stedet, som teksten forsøger at aflytte, er nu tomt – lyden er forsvundet, og intet er, som digteren troede, det ville blive, dengang han sad på sin plads (eller rettere: sine pladser) tre dage i februar og åbnede “kranjemikrofonen” for hverdagens baggrundsstøj på Place Saint-Sulpice i Paris:

“Det er i dag kun to måneder siden, at jeg satte mig for at lytte intenst til pladsens lyde, men mens jeg sidder og redigerer mine optegnelser, er verden radikalt forandret. Det er coronaens tid, og pladsen ligger i dette øjeblik helt øde hen. Hverdagens vidunderlige baggrundstoner er forstummede, og det, der før kunne forekomme ligegyldigt, er blevet livsvigtigt.”

Digteren Morten Søndergaard havde sat sig for at lave det, han selv betegner som en “tidsforskudt *voice-over*” på den franske forfatter Georges Perecs (1936-1982) værk, *Forsøg på at udtømme et sted i Paris* (*Tentative d'épuisement d'un lieu parisien*, 1974).

BOGENS FORSIDE.

Perec ville beskrive *baggrunden*: Alt det, vi normalt ikke registrerer, men som ikke desto mindre er en integreret del af hverdagens interiør.

Mennesket i hastig transit gennem sin egen fortælling.

Men som Morten Søndergaard skriver i forordet endte projektets omfang – at tømme stedet ved at skrive det ud – med at udtømme Perec selv, og Søndergaard vælger at fokusere på Saint-Sulpice's lydlandskaber, som de træder frem og skaber pladsens rum, og således udskifte Perecs mere voldsomme “udtømme” med det stilfærdigt underfundige (og udpræget Søndergaard'ske) “aflytte”.

“Hvilke lyde som vi i dag tager for givet, er i gang med at uddø?”, filosoferer Morten Søndergaard et sted i teksten, og typisk for digterens sprogfænomenologiske praksis viser det sig – med coronaens udtømming af pladsens liv og lyde blot et par måneder senere – at hans udadtil tilforladelige projekt trækker dybere spor mellem sproget og verden.

At skrive *stedet* frem bliver ikke blot en æstetisk gestus, men i stedet forvandler coronaens ligklæde Søndergaards noter til et skattet tidsdokument – og en påtrængende eksistentiel

meditation over muligheden for at mane en livsverdens tabte musik frem ved at vise lydenes *forsvindingshastighed*.

“Cocktail-party-effekten”

Forsøg på at aflytte et sted i Paris – skriver Søndergaard i en note – benytter sig frit af sin franske forgængers notationsteknikker og lokationer på pladsen: Caféen (den af de tre som stadig findes) og bænkene.

Fokus er som hos Péric på det såkaldt *infraordinære*: Busser, fugle, fodgængere i hastig transit eller mennesker, som synes stivnet i bevægelsen, brokker af samtaler på forskellige sprog, biler og klokker og kaffemaskinens evige kværnen på Café de la Mairie.

En typisk scene fremskrives sådan (14. februar 2020, klokken 10.30, Aviskiosken på hjørnet af Rue Saint-Sulpice og Rue Bonaparte):

“Bremselyde fra en 96er. Den lille og venlige klokkelyd som parisiske busser er udstyret med, en advarsel, her-kommer-jeg-så-flyt-dig.

Vejret er klart og indvirker på lyd-oplevelsen, lydene føles lette. Let frostvejr, lydene klinger renere. Om lydes afhængighed af vejrlig.

En ambulance, langt væk, lyden nærmer sig.

Skridt af blødt fodtøj mod asfalt, en hund bjæffer.

En bus standser, går i tomgang, hydraulisk udstødningshvæs.

Pladsen er et volumen. Pladsen er et enormt øre. Paris som ansigt? Paris som hjerne!”

Med sin sproglige lydhørhed og venligt imødekomne attitude åbner Søndergaard et velkendt rum, hvor den flygtige baggrundsstøj viser sig som steder at gennemløbe og punkter at dvæle ved.

Der er en konstant pendling mellem det konkret registrerede og digterens refleksion over muligheden for at fastholde eller fremmane lyden i sproget, og Søndergaard er en mester til på umærkelig vis at forbinde lydenes sprog og materialitet med følsom og klar poetisk tænkning i billeder; lydene “føles lette” og pladsen bliver “et volumen” – eller en *hjerne*.

I sit forsøg på at vække pladsen til live må digteren vise baggrundsstøjens rum, som det er – og var: En levende

organisme af både konkrete og potentielle lyde, som alle trænger sig på og fylder vores bevidsthed

Som timerne (og de tre dage) går, melder spørgsmålene sig i takt med de noterede lydes ophobning: Hvilke lyde kan vi høre, og hvilke registreres ikke umiddelbart om end de er der? Hvordan selekterer i de myriader af lyde, der strømmer gennem pladsens rum, både ude og inde af billedet, og kan man vælge at lukke visse lyde ude for at zoome ind på en specifik frekvens?

Sidstnævnte – den såkaldte *Cocktail-party-effekt*: At man kan fokusere på den, man taler med til en fest og udelukke alt andet, selvom andre lyde er højere og mere insisterende, fordi bevidstheden låser sig om sit mål – åbner interessante spørgsmål i forhold til Morten Søndergaards refleksioner over sin metode og forholdet mellem lyd og verden, da han i høj grad også lader sit digterblik farve af de objekter, lydene fremkommer af:

“To dyt fra en hvid personbil. Bør jeg notere farver i forbindelse med lyd, lyserød støj?”

Spørgsmålet om tekstens metode og de potentielle lyde, digteren kan tænke sig til gennem sprogets fremkaldervæske viser Søndergaards eminente blik for den eksistentielle landskabstegning, som finder sted i mødet mellem den indre lytten og bevidsthedens øje:

“De myriader af minimale lyde som jeg ikke opfanger, men som strømmer fra alt det jeg ser: knitren af stof, plasticfolie, grene, blade, men også lydene inde i kroppe og maskiner, signaler som ingen kan opfange.”

I sit forsøg på at vække pladsen til live må digteren vise baggrundsstøjens rum, som det er – og var: En levende organisme af både konkrete og potentielle lyde, som alle trænger sig på og fylder vores bevidsthed.

Baggrunden findes

Som digter er Morten Søndergaard i de senere år blevet et kendt ansigt ved at skabe værker, hvor ord og verden støder sammen på usete måder. Mest kendt er hans [Ordapotek](#) fra 2010, som i 2019 blev til udstillingen *Sproghospitalet* på Sorø Kunstmuseum.

Han har ligeledes været med i en lang række installationskunstværker, som *Drømmegavlen* i Valby, og senest med de små “lydpostkort” fra olivenlunden i Italien, hvor Morten Søndergaard bor og arbejder på et bjerg nær byen Pietrasanta – ligesom *Forsøg på at aflytte et sted i Paris* også har en lille [lydfortælling](#) tilknyttet.

Forholdet mellem bevidstheden, kroppen og sproget udforsker Morten Søndergaard poetisk i det digteriske højdepunkt *Vinci, senere* fra 2002, hvor bjerget i Italien danner

rammen for en slentrende, nærmest zen-agtig meditation over forholdet mellem ord og landskab – og menneskets underfundige gang gennem krydsfeltet herimellem.

Forsøg på at aflytte et sted i Paris er en lille, sympatisk udgivelse, som giver stemme til nogle af de erfaringer af vores fælles livsverden, vi ellers aldrig ville have set – og som vi med coronaens indtog pludselig er blevet bevidst om, da pladsen blev tømt og lydene forsvandt fra verden

Fælles for Søndergaards samlede virke er optagetheden af sprogets materialitet og hvordan vi, ved at lytte efter det, der allerede er indeholdt i sproget, kan se konturerne af en eksistensens grammatik gennem de landskaber og rum, vi i vores hverdagsprog bebor.

Viljen til at se på sprogets konkrete bestanddele og undersøge dets iboende menneskelighed minder på mange måder om Inger Christensens poesi. Men hos Søndergaard er det højtidelige skiftet ud med hverdagens lune tone og en nærmest barnlig begejstring ved prosaiske, legende udtryk, som eksempelvis lydord:

“Findes der et godt ord for lyden af kaffekværnen på Café de la Mairie?”

Lyden af kaffekværnen kværner på Café de la Mairie.

Den har helt klart en kværnende lyd. Det er lyden af kaffebønner der knuses til et fint pulver af en mekanisme som jeg ikke kan se.

Kan lyden repræsenteres af ordet: Sssseeessskkkrrrrkrkkkkrrrrgggggoggggh?

Findes der et godt ord for kværnen? Findes der et godt ord for ordet kværnen?

“Goddag, ønsker De at bestille?”

“Jeg har bestilt.”

Jeg bestiller et glas vin og dagens ret: søtunge.”

Der er ikke megen baggrundsstråling fra poesiens kolde kosmos at hente i sådanne linjer. Til gengæld er vi med hele vejen og kan følge digterjeget i de ligefremme sansninger, der aldrig går af vejen for at gå linjen ud.

Og stykket fremmaner på subtil vis, gennem glidningen fra jeg'ets overvejelser omkring ordet for lyden af kværnen til tjenerens og de andre gæsters stemmer og tilbage igen, et billede på litteraturens mulighed for at sprænge hierarkierne og åbne grænserummet mellem stemmen, der lytter, og baggrundstonen, der taler.

“Mikrofoner: Hvor på pladsen findes der lige nu mikrofoner? Hvis jeg kunne gengive alle samtaler på pladsen på en gang, hvad ville det samlede udtryk så være, toneart, humør? En ophidset plads?”

Baggrunden findes, og som en “tidsforskudt *voice-over*” på Perecs projekt bliver Morten Søndergaards spørgsmål til pladsens toneart i coronaens tid en både melankolsk og subtil indramning, idet baggrunden træder frem og (med hjælp fra digterjeget) viser os sin stemmes vintergrå mylder – mens de store fortællinger, der normalt gives opmærksomhed, opløser sig og bliver baggrundsmusik for trafikken, vejrets, kaffekværnens og ordbrokkernes skrattende, livlige hverdagsradio.

Morten Søndergaards tekst er en stille, fænomenal aflytten af sproget, når det finder sted: Som lydsporet, der altid allerede er forsvundet – men i sin korte (gen)opståen på papirets hvide sider lader os se det tabte for første gang, længe før stilheden udvisker baggrunden og glemslens virus atter lægger sig

Mennesket i hastig transit gennem sin egen fortælling.

Forsøg på at aflytte et sted i Paris er en lille, sympatisk udgivelse, som giver stemme til nogle af de erfaringer af vores fælles livsverden, vi ellers aldrig ville have set – og som vi med coronaens indtog pludselig er blevet bevidst om, da pladsen blev tømt og lydene forsvandt fra verden.

Morten Søndergaards tekst er en stille, fænomenal aflytten af sproget, når det finder sted: Som lydsporet, der altid allerede er forsvundet – men i sin korte (gen)opståen på papirets hvide sider lader os se det tabte for første gang, længe før stilheden udvisker baggrunden og glemslens virus atter lægger sig over hjertets Saint-Sulpice.

[LÆS ALLE SIMON LUND PETERSENS TEKSTER HER](#)

Morten Søndergaard: Forsøg på at aflytte et sted i Paris
68 sider. 200 kr.
[Det aarhusianske forlag Herman & Frudit](#)

Hør et klip fra **lydværket** på mortensoendergaard.com/paris

Topillustration: Morten Søndergaard. Foto fra forlaget.

- SIMON LUND PETERSEN
- SENESTE ARTIKLER

Simon Lund Petersen, født 1986. Er cand.mag. i dansk litteratur og medier samt filosofi. Arbejder blandt andet som højskolelærer, biblioteksvært og litterær vandrelaugsguide - hvorfor han ofte ses strejfe rundt ude i landskabet eller gennem byens hemmelige passager på jagt efter de rum, hvor litteraturen og fortællingen finder sted.